

OŽIVLJEN I RAZGRANAT ŽANR KOJI JE DOŽIVIO PRAVU RENESANSU

Žanr fantastike u hrvatskom igranom filmu - *Feljton Hrvatski film, novinska kritika i društvo u 21. stoljeću (22.)*

Žanr fantastike nema veliku tradiciju u povijesti hrvatskog filma. Sedamdesetih godina, Krsto Papić i Dušan Vukotić snimili su filmove *Izbavitelj* i *Gosti iz galaksije* koji su (prema Pavičiću) više bili političke parabole nego pravi SF, a od tada se hrvatski film kudikamo više bavio prošlošću negoli budućnošću. No, treba dodati da je fantastike bilo u Vukotićevu *Sedmom kontinentu*, te u Tadejevoj *Tajni starog tavana*.

Žanr fantastike u suvremenom hrvatskom filmu obuhvaća cijeli niz raznolikih ostvarenja. Hrvatska tako u 21. stoljeću ima tri filma koja se s punim pravom mogu uvrstiti u žanr znanstvene fantastike: to su *The Show Must Go On* Nevija Marasovića, *Moj dida je pao s Marsa* Marine Andree Škop i Dražena Žarkovića te *Posljednji Srbin u Hrvatskoj* Predraga Ličine u kojem su SF elementi kombinirani s onima zombi-horora. Fantastični horori su pak *Infekcija* Krste Papića, *Potonulo groblje* Mladena Jurana i *Egzorcizam* Dalibora Matanića, a nadnaravne pojave su u fantastičnim dramama *Pravo čudo* Lukasa Nole i *Onaj koji će ostati neprimijećen* Zvonimira Jurića te u ratnom filmu *Živi i mrtvi* Kristijana Milića. Konačno, skoro svi suvremeni dječji filmovi nadahnuti su duhovima: *Duh u močvari* Branka Ištvančića, *Duh babe Ilonke* Tomislava Žaje, *Koko i duhovi* Daniela Kušana s nastavcima i *Anka* Dejana Aćimovića.

The show must go on (2010) Nevija Marasovića futuristički je film s

budžetom koji u regularnoj produkciji ne bi bio dostatan ni za TV-dramu, no izgleda prilično profesionalno, setovi uvjerljivo fingiraju futuristički Zagreb, a računalni trikovi su pristojni. Film je ponajprije trijumf forme nad sadržajem, izvrsno je režiran, premda mu je zamjerena nerazrađenost likova, no ipak je ocijenjen kao zgodno osvježanje, film koji ni poetički ni žanrovski nema poveznice s hrvatskom kinematografijom, i u nju upada poput izvanzemaljca. (Jurica Pavičić, *Jutarnji*).

Posljednji Srbin u Hrvatskoj (2019) Predraga Ličina kombinacija je horora, znanstvene fantastike i komedije koja ustaše i četnike dovodi u vezu sa živim mrtvacima i to je njegov otpor protiv začaranog kruga trulih međunacionalnih odnosa u regiji i zadrnosti brdovitog Balkana. Nakon što se radnja hitro prebaci iz Zagreba u Slavujevce, produkcijsku oskudnost Ličina nadomješta parafraziranom situacijom iz nekog od omiljenih mu klasika legendarnog Johna Carpentera. Zombija u filmu nema puno i redatelj ih većinski drži na distanci, no njihov *make-up* čini se solidnim za domaće pojmove (Marko Njegić, *Slobodna*).

Hororom *Infekcija* (2003) Krsto Papić nastavio je svoj davni istorodni film *Izbavitelj* o sektu štakora/ljudi koji se penetriraju u sve pore društva s nakanom da uspostave potpunu kontrolu. Kritika ga je ocijenila kao horor koji nikoga ne plaši, režiran nenadahnuo i bez prave vatre, s izostankom bilo kakve vizualne dojmljivosti i lišen stvarnog ugođaja jeze, tek jedan *trash*-produkt kulture obuzete zaplotnjaštvom (Jurica Pavičić, *Jutarnji*).

Film *Potonulo groblje* (2002) kritika je ocijenila kao vizualno nezanimljiv, lišen prave hororske napetosti, a pojedini Juranovi

pokušaji da ekspresivno upotrijebi ikonografski arsenal horora završavaju kao turobna parodija. Većina horor postupaka koje primjenjuje krajnje su stereotipni i danas uglavnom pripadaju rekvizitariju *trash*-strave tipa Sam Raimi, i ne uspijeva stvoriti jezovitu atmosferu unatoč potencijalno efektinim lokacijama, a obiluje pubertetskom metafizikom, mudrijanjima o astralnom tijelu, trećem oku i životu poslije smrti (Jurica Pavičić, *Jutarnji*).

Zvonimir Jurić odlučio se filmom *Onaj koji će ostati neprimijećen* (2003) vratiti deset godina unatrag u vrijeme kada su Jarmusch i Kaurismaki punili kina mladim filmofilima, ali film nije imao tu snagu. Sama ideja o razdvojenom bračnom paru i situaciji u kojoj muž saznaje da mu je žena prostitutka, a s neba dolazi Isus u obliku djevojke koja se pretvara da je dečko kako bi ih ponovno spojio, prilično je smjela i zanimljiva, no nažalost realizacija nije toliko intrigantna, pa unatoč pojedinim simpatičnim dijelovima, film previše djeluje kao osobna zafrkancija i uistinu će opravdati naslov (Josip Jurčić, *Večernji*).

Film *Pravo čudo* (2007) o šarlatanskom ocu iscjelitelju i njegovu sinu, također obdarenom paranormalnim moćima, koji na hrvatskom otoku namjeravaju podignuti hram u kojemu bi prakticirali tip duhovnosti Makaja, kritika je ocijenila kao uvjerljiv koliko je to bio i davno pokojni Ed Wood u hororu. Nola je Šerbedžiju pustio da teatralizira u lanenoj haljini a cijeli razred mladih glumaca razvrstao u proizvoljan kolaž po sugestivnim interijerima i eksterijerima s tekstom koji ništa ne znači. Film odlikuje neprirodno osvjetljenje, autorski preleti kranskom kamerom i gomila viškova i hrpa situacija koja bi razlomljena

funkcionirala kao niz pretencioznih studentskih vježbi (Jakov Kosanović, *Slobodna*).

Jedini čisti horor suvremenog hrvatskog filma jest *Egzorcizam* (2018) redatelja Dalibora Matanića, inspiriran pričom o navodnom pokušaju egzorcizma nad djevojkom koji se odigrao u istarskom gradiću Vodnjanu. Otvaranje filma predugo je i slabo, za što su, osim tehničkih ograničenja, krivi oportuni odabir ansambla i nedovoljno razrađen scenarij, ali sve manjkavosti zaboravljamo kada se klimava priča premeće u pravo horor-ludilo koje gledatelje drži u stalnoj mješavini nevjerice, straha i nervoznog smijeha (Milena Zajović, *Večernji*).

O dječjim predstavnicima filma fantastike bit će riječi u članku o filmovima za djecu.

Hrvatski film fantastike dosegao je maštovitošću i vještinom redatelja, razvojem tehnologije i specijalnih efekata, ali i produkcijske razine hrvatskog filma u suradnji s europskim partnerima, impresivne rezultate. Filmovi kao što su *Posljednji Srbin u Hrvatskoj* i *Moj dida je pao s Marsa* pokazuju da su hrvatski redatelji svjesni da ih domaća publika uspoređuje s američkim filmovima i serijama toga žanra te iznimno vješto i dojmljivo odgovaraju današnjim izazovima žanra.

Zlatko Vidačković, FILMOVI.hr, 22. prosinca 2020.

Napomena: Dopušteno je prenošenje sadržaja ovog feljtona uz objavu izvora i autora